

nex est mortuus, vel fuerat habiturus, si est ante defunctus. Et ideo non est dicitur ab Apostolo in mensuram stature, sed in mensuram ætatis plenitudinis Christi, quia resurgens corpora mortuorum in iuuenili ætate & robore, ad quam Christum peruenisse cognouimus.

Hom. 17. CHRY. in Homil. Postquam monstrauit, quod non oportet nos pro cibo esse sollicitos, ad id quod leuius est prædicare, que enim ita necessarium est indumentum sicut cibum? unde dicitur: Et de vestitu quid solliciti estis? Non autem hic videtur exemplo voluerit, ut induceret Pauonem & Cygnum, a quibus erat sitia exēpla accipere, sed ut exēplo liliorum dicens. Considerate lilia agri. Vult ex duobus monstrare superabundantiam, scilicet a munificentia pulchritudinis, & a vilitate participantium tali decore. AVG. de ser. Do. in monte. Ipsa enim quid significant aues celi, aut lilia agri: posita sunt enim ut de rebus minoribus maiora persuadeant. CHRY. super Matth. Lilia. n. statuto tempore formantur in frondibus, vestuntur candore, implentur odoribus, et quod terra radici non dederat, Deus inuisibili operatione largitur. In omnibus autem eadem plenitudo seruat, ut non ab euen- tu facta putentur, sed Dei providentia intelligantur esse disposita. Dicendo autem: Non laborant, & viros confortat. Dicendo vero: Nonne nent, & mulieres. CHRY. in Ho. Hæc autem dicens, non opus prohibuit, sed sollicitudinem, sicut & supra cum de feminatione loqueretur. Et ut magis Dei providentiam in ipsis commendat, quæ omnem superat humanam industriam, subdit. Dico autem vobis, quoniam neque Salomon in omni gloria sua cooper. est sicut vnum ex istis. HIER. Reuera. n. quod sericum, quæ regum purpura, quæ pictura texturici pōr floribus comparari? Quid ita rubet ut rola? quid ita candet ut liliū? Violæ vero purpuram, nullo superari murice, oculorum magis quam sermone iudicium est. CHRY. in Hom. Quantum enim veritatis ad mendacium, tantum vestimentorum, & florum differentia est. Si ergo Salomō a floribus superatus est, qui omnibus regibus fuit præclarior, quanto vestimentis poteris vincere florum decorem? Est autem Salomon superatus a florum decore non semel tantum neque bis, sed per totum tempus sui regni. Et hoc est quod dicit: In omni gloria sua, qui nec in vno die ita decoratus est ut flores. CHRY. super Matth. Vel hoc dicit, quia Salomon & si non laborabat, tamen iubebat. Vbi autem iustus, illic & ministrantium offensā, & iuben- tis ira frequenter inuenitur. hæc autem quod nesciunt, sic ornā- tur. HILA. Vel lilia intelligenda sunt angelorum celestium claritates, quibus a Deo gloriæ candor indutus est. Non laborant autem neque nent, quia virtutes angelorum ex ea quam adeptæ sunt originis suæ forte, ut sint semper accipiunt, & cum in resurre- ctione similes homines angelis erunt, sperare celestis gloriæ voluit operimentum, ex exemplo angelicæ claritatis. CHRY. super Matth. Si autem floribus terrenis sic occurrit Deus, qui nati sunt, ut tantummodo videantur & pereant, homines negliget, quos sic creauit, ut non pro tempore videatur, sed ut perpetuo sint? Et hoc est quod dicit: Si autem scenum agri quod hodie est, & cras in cly- banum mittitur. Deus sic vestit, quanto magis vos modice fidei? HIER. O. Cras autem in scripturis futurum tempus intelligi- tur dicente Jacob: Exaudiat me cras iustitia mea. GLO. Alij li- bri habent in ignem, vel in aceruum, qui habet speciem clybani. CHRY. in Hom. Non autem lilia iam ea vocat, sed scenum agri, ut eorum vilitatem ostendat. Sed & aliam vilitatem apponit di- cens, quæ hodie sunt, & non dixit, cras non erunt, sed quod est multo deficientius, quod in clybanum mittitur. Quod autem dicit: Quæ magis vos, occulte insinuat humani generis hono- ræ si diceret: Vos quibus animam dedit, corpus plasmauit, propheta misit, & vnigenitum filium tradidit. GLO. Dicit autem Modice fidei, quia modica fides est, quæ nec de minimis certa est. HILA. Vel sub seculi nomine gentes nūcupantur. Si igitur gen- tibus, iccirco tantum indulgetur æternitas corporalis, ut mox igni iudicij destinentur, quam prophatum est. sanctos de gloria æter- nitatis ambigere, cum iniquis æternitatis opus præstetur ad pec- nam? REMI. Spiritu autem per volatilia sancti viri desig- nantur, qui ex aqua sacri baptismatis renascuntur, & deuotione terrena despicunt, & celestia perunt, quibus pluri dicuntur esse Apostoli, quia principes sunt omnium sanctorum. Per lilia etiam sancti viri intelliguntur, qui absque labore legalium cerimonialium, sola fide Deo placuerunt, de quibus dicitur, Dilectus meus mihi placuit inter lilia. Sancta etiā Ecclesia per liliū intelligi-

Lib. 2. c. 23.

tur, propter candorem fidei, & odorem bonæ conuersationis, de qua dicitur, Sicut liliū inter spinas. Per scenum designan- tur infideles, de quibus dicitur: Aruit scenum & flos eius cecidit. Per clybanum æterna damnatio, ut sit sensus: Si Deus in fidelibus tribuit bona temporalia, quanto magis tribuet nobis æterna?

u. q. GLO. Postquam sigillatim de victu & vestitu sollicitudinem excludit, argumento ab inferioribus sumpto, hic consequenter verum que excludit dicens, Nolite ergo solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur. Hæc enim omnia gentes in-

manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? REMIG. Ideo autem hoc dominus repetiuit, ut ostenderet hanc rem esse pernecessariam, & ut arctius eam in cordibus nostris inculcasset. RABA. Notandum vero, quod non ait: Nolite querere, aut solliciti esse de cibo, aut potu, aut indumento, sed. Quid manducetis aut quid bibatis, aut quid vestiamini. vbi mihi videtur argui qui sumpto victu, vel vestimento communi, laetiora tibi vel austeriora his, cum quibus vitam ducunt alimenta vel indumenta requirunt.

GLO. Est etiam alia sollicitudo superflua, ex vitio hominum, quando fructus & pecuniam pluriquam necesse est referunt, & dimissis spiritualibus, illis intenti sunt quasi de bonitate Dei desperantes, & hoc prohibetur. unde subditur, Hæc enim omnia gentes requirunt. CHRY. SOST. super Matthæum. Quia in rebus humanis fortunam credunt esse, non providentiam, neque iudicio Dei, vitas suas gubernari existimant, sed incerto duci eventum. Et ideo merito timent, & desperant, quasi qui neminem habent gubernantem, qui autem credit se Dei iudicio gubernari, eam quidem suam in manu Dei committit. unde sequitur: Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. CHRY. OS. in Hom. Non autem dixit: Scit Deus, sed Scit pater vester, ut eos in maiorem spem ducat. si enim pater est, non poterit despiciere filios, cum nec homines patres hoc sustineant. Dicit autem: Quoniam his omnibus indigetis, ut magis sollicitudinem abiciatis, quia necessaria sunt. Qualiter enim est pater, qui sustinet etiam necessaria filijs non dare? Si autem essent superflua, non ita oporteret considerare. AVGVST. 15. De Trinitate. Non autem ista ex aliquo tempore cognouit Deus, sed futura omnia temporalia, atque in eis etiam quid & quando de illo peturi eramus, sine initio ante præcœuit. AVG. 12. de Ciuitate Dei: Quod autem dicunt quidam, hæc Dei scientia non posse comprehendere, quia infinita sunt, restat eis dicere, quod non omnes numeros Deus nouerit, quos infinitos esse certissimum est. Infinitas autem numerus, non est incomprehensibilis ei, cuius intelligentia non est numerus. Quapropter, si quicquid scientia comprehenditur, scientis comprehensio finitur, profecto omnis infinitas, quodam ineffabili modo Deo finita est, quia eius scientia incomprehensibilis non est.

GREGO. NYSSENVS. Lib. 3. Philosophia. Quoniam autem est providentia per huiusmodi signa demonstratur, permanentia enim vniuersorum & maxime eorum, que sunt in generatione & corruptione, & positio, & ordo eorum que sunt, semper custoditur secundum eundem modum, qualiter perferretur nullo providente? Sed quidam dicunt Deo curam esse existentium permanentiam in vniuersali, & huius solius providentiam habere. Singularia vero fieri, ut contingit. Tres autem causas fo- las vtiq; quis dicit non fendi providentiam singularium. Aut. n. hoc quod est ignorare Deum, quoniam bonum est particularium diligere, aut non velle, aut non posse, sed ignorantia omnino aliena est a beata substantia. Qualiter. n. latebit Deum, quod nec homo sapiens ignorabit, quod singularibus destructis, vniuersalia destruentur? Nihil autem prohibet omnia indiuidua perire, nulla procurante potentia. Si autem non vult, propter duas sic causas, aut propter pigritiam, aut propter indecentiam. Pigritia autem a duobus generatur, aut enim voluptate aliqua attracti pigritamur, aut propter timorem desistimus, quorum neutrum fas est cogitare de Deo. Si autem dicant non decere Deum, indignum enim esse tante beatitudinis paruis condescendere, qualiter non inconueniens est artificem quidem procurantem vniuersalia, nihil particularium, neque paruissimum derelinquere sine procuratore, scientem quod ad totum perficit pars, conditorem vero Deum artificibus enuntiare indolentem? Si autem non potest, imbecillus est Deus, & impotens benefacere. Si vero incomprehensibilis nobis est singularium providentia ratio, non propterea oportet dicere,

Hom. 23.

Cap. 13.

Cap. 18.

Cap. 1. c. 4.

cap. 6. & 7.

dicere, quia non est providentia: ita enim dicerent, quia numerum hominum ignoramus, neque homines esse. CHRY. super Matthæum. Sic ergo, qui credit se Dei iudicio gubernari, eam suam in manu Dei committat: cogitet autem de bono & malo, de quo nisi sollicitus fuerit neque malum fugiet, neque bonum apprehendet. Et ideo subditur: Quærite autem primum regnum Dei, & iustitiam eius. Regnum Dei est retributio bonorum operum. Iustitia autem eius, via pietatis, per quam itur ad regnum. Si ergo cogites qualis erit gloria sanctorum, necesse est, ut aut propter timorem penæ recedas a malo, aut propter desiderium gloria festi- nis ad bonum. Et si cogitaueris quæ sit Dei iustitia, quid scilicet odit Deus, & quid amat: iustitia ipsa ostendit tibi vias suas, quæ amantem se sequitur: Non autem datur sumus rationem, si pauperes sumus, aut diuites, sed si bene, vel male egerimus, quod est in nostro arbitrio. GLO. Vel dicit iustitiam eius, quali dicitur, ut per eum, non per vos iusti sitis. CHRY. super Matth. Terra autem etiam propter peccata hominum maledicetur, ut non germinet, secundum illud. Maledicta terra in opere tuo: benedicetur autem cum bona fecerimus. Quare ergo iustitia, & non dedit tibi panis. Unde sequitur: Et hæc omnia adicietur vobis. AVG. de Sermonem Domini in monte, scilicet temporalia, quæ manifeste hic ostendit non esse talia bona nostra propter quæ benefacere debeamus: sed tamen necessaria esse. Regnum vero Dei, & iustitia eius bonum nostrum est, vbi finis constitutus est. Sed quia in hac vita militamus, ut ad illud regnum peruenire possimus, quæ vita sine his necessarijs agi non potest: apponitur, inquit, hæc vobis. Cum autem dixit illud: Primum si gnificauit, quia hoc posterius querendum est non tempore, sed dignitate, illud tanquam bonum nostrum: hoc tanquam necessarium est. Neque enim (verbigratia) debemus euangelizare, ut maleducemus, quæ sic vilius haberemus euangelium, quam cibum, sed ideo manducamus, ut euangelizemus. Quærentibus autem primum regnum Dei, & iustitiam eius, id est hoc præponentes cæteris rebus, ut hoc propter cætera queramus, non debet subesse sollicitudo, ne necessaria desint, & ideo ait: Hæc omnia adicietur vobis: id est conuenienter sine vilo vestro impedimento, ne cum ista queritis, illinc auertamini, aut duos fines constitutis. CHRY. in Homil. & non dixit: Dabuntur, sed apponitur, ut dicas, quia presentia nihil sunt ad magnitudinem futurorum. AVG. de Sermonem Domini in monte. Cum autem legimus in fame, & siti Apostolum laborasse, non existimemus hic Domini promissa tribasse, quodam quidem ita sine adiutoria. Medicus iste, cui nos totos commisimus, nouit quando apponat, & quando detrahat, sicut nobis iudicat expedire. Si enim nobis aliquando defuerit (quod plerumque propter nostram exercitacionem Deus finit) non debilitat propositum nostrum, sed examinat confirmat. x. q. GLO. Prohibetur sollicitudine præsentium rerum, modo pro- hibet sollicitudine futurorum variâ, ex vitio hominum proueni- tem cum dicit: Nolite ergo solliciti esse in crastinum. HIER. Cras in scripturis, futurum tempus intelligitur, dicitur Iacob: Exau- diet me cras iustitia mea: & in Samuelis phantasmatæ Phitonissa loquitur ad Saulem: Cras eris mecum: de presentibus ergo con- cessit debere esse sollicitos, qui futura prohibet cogitare. Sufficit enim nobis presentis temporis cogitatio. Futura que incerta sunt Deo relinquamus. Et hoc est quod dicitur: Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi: id est ipse afferet sollicitudinem suam secum. Sufficit enim dici malitia sua. Hic malitiam non con- trariam virtuti posuit, sed laborem, & afflictionem, & angustiam faculi. CHRY. in Homil. Nihil enim ita dolorem infert ani- mæ, ut sollicitudo, & cura. Cum autem dicit, quod crastina dies erit sollicita de se ipsa, volens manifestius facere quod dicitur, pro- sopopiam facit temporis, secundum multorum consuetudinem loquens ad plebem imperfectam: ut enim eos magis moueat, ip- sos dies conuocantes inducit pro superflua cura. Nunquid enim dies non sufficiens habet onus, id est curam suam? quid igitur eum aggauas magis, curam que pertinet ad alium diem apponendæ? CHRY. super Matth. Vel aliter: Per hodie hæc solum significatur, quæ habemus in vita presentis necessaria. Quia autem dicit: Cras quod superfluum ostendit: dicit ergo: Nolite solliciti esse in crastinum, id est nihil curatis super id habere quod necessarium est vobis ad vitam quotidianam. Quod enim superfluum fuerit, quod est cras curabit se. Et hoc est quod dicit: Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi: si dicitur: Superflua cum congregate ris: ipse se curabit, te quidem eis non fruentem, inuenient Domi- nos multos, qui ea procurant. Quid ergo curas de illis, quorum

A Poteslatæ es alijs dimissurus? Sufficit enim dici malitia sua, quæsi dicat: Sufficit tibi labor, quem patieris propter necessaria: noli de superfluis laborare. Vel aliter. AVG. de Sermonem Domini in monte: Non dicitur crastinus dies, nisi in tempore, vbi præteri- to succedit futurum: Ergo cum aliquis boni operamur, non ter-rena, sed æterna cogi- tem? Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi, id est cum oportuerit sumas cibum, & huiusmodi, scilicet cum necessitas urge- re coeperit. Sufficit enim dici malitia sua, id est sufficit, quod ita

Lib. 2. c. 25.

stinum: Crastinus enim dies soli- citus erit sibi ipsi: Sufficit enim dici malitia sua.

CAP. VII. Olite iudicare, & non iudicabimini: Nolite

sumere urget necessitas, quam malitiam nominat, quia penalis est nobis: pertinet enim ad mortalitatem quam peccando merui- mus. huic ergo penæ temporalis necessitatis noli addere aliquod grauius, ut non solum eam patiaris, sed etiam propter hanc ex- plendam milites Deo. Hic est cauendum, ne cum viderimus ali- quem seruum Dei providere, ne ista necessaria desint, vel sibi, vel eis quorum cura sibi commissa est, iudicemus eum contra Domini præcepta facere, & de crastino esse sollicitum. nam & ipse Do- minus, (cui ministrabant Angeli,) propter exempli loculos habe- re dignatus est. Est in actibus Apostolorum scriptum est quæ ad vi- ctum sunt necessaria, procurata esse in futurum propter imminen- tem famem: non ergo hoc Dominus increpat, si quis humano mo- re ista peccet, sed si quis propter ista non militet Deo. HILA. Hoc etiam totum sub dicti celestis significancia continetur. Iu- bemur igitur non ambigere de futuris. Satis enim vitæ nostræ mali- tia dierum, quibus viuimus, scilicet peccata sufficiunt, ut circa hæc purganda omnis vitæ nostræ meditatio, laborque versetur. Cessante autem cura nostra ipsa futura sollicita sunt, dum nobis æternæ charitatis profectus Deo procurante proponitur.

Cap. 26.

CAP. VII. Olite iudicare, & non iudicabimini: Nolite

V. G. de Sermonem Domini in monte, quia cum ista temporalia procuratur in futurum, incertum est quo animo fiat, cum possit simplici corde fieri, & duplici, opportune hoc loco subiicit: Nolite iudicare, & vel aliter. CHRY. in Homil. Hucusque exposuit consequentiam ad eleemosynam pertinentem: nunc autem incipit exponere con- sequentiam ad orationem respicientem. Est etiam doctrina hæc quod- dammodo pars orationis, ut sit ordo narrationis talis: Dimitte no- bis debita nostra: & sequitur: Nolite iudicare, ut non iudicemini. CHRY. super Matth. Sed si iudicare prohibet, quæ conse- quentia Paulus Corinth. iudicat fornicantem, & Petrus Anani- am, & Saphiram mendacij arguit? Sed quidam hunc locum fe- cundum huiusmodi sensum exponunt, quia Dominus hoc manda- to non prohibet Christianos ex beniuolentia alios corrigere, sed ne per instantiam iustitiae suæ Christiani, Christianos despiciant, ex solis plerumque suspitionibus odientes cæteros, & condemnan- tes, & sub specie pietatis proprium odium exequeres. CHRY. in Homil. Unde non dixit, ne quiescere facias peccantem: sed, ne iudicaueris: hoc est, ne amarus has iudex, corripere quippe non ut hostis expetens vindictam, sed ut medicus instituens medicinam. CHRY. super Matthæum: Sed ut non sic quidem corripierent Christiani Christianos conuenit sermo, qui dicit: Nolite iudicare. Sed si non sic corripierint: nisi quod propter hoc consequenter indulgentiam peccatorum quia dictum est: Non iudicabimini. Quis. n. consequitur indulgentiam mali prioris, quæ non addidit alteri malis? Hoc aut diximus volentes ostendere, quæ hic sermo non est pos- tus de proximis non iudicandis, qui peccat in Deum, sed qui in nos peccant. Qui enim non iudicat proximum propter peccatum in se commissum, illum nec Deus iudicat propter peccatum, sed dimittit ei debitum, sicut & ipse dimittit. CHRY. in Homil. Vel aliter: Non simpliciter vniuersa peccata iubet non iudicare: sed his qui multis malis sunt pleni, & alios pro minimis iudicant, hæc prohibitionem facit. Sicut & Paulus non simpliciter prohibet iudicare eos, qui peccant, sed discipulos iudicantes de magistris re- darguit, docens ut eos, qui supra nos sunt, non iudicemus. HILA. Vel aliter: Iudicari de sponsonibus suis Deum verat, quia ut iudi- cia ex incertis rebus inter homines sumuntur: ita & hoc iudicij aduersus Deum ex ambiguitate suscipitur, quod penitus repellit a nobis, ut constans potius fides retineatur, quia non sicut in cæ- teris rebus peccatum sit perperam iudicasse, sed si in his rebus tan- tummodo dederit iudicium, initium sit criminis. AVG. de Sermonem Domini in monte. Vel aliter: Hoc loco nihil aliud præ- cipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est quo animo fiunt, in meliorem partem interpretemur. Deus autem, quæ non possunt bono animo fieri, sicut sunt stupra, blasphemiae, & huiusmodi, no-

Lib. 2. c. 28.

Hom. 24.

Lib. 2. c. 28.